

Spis treści

Od Autorki	7
Wprowadzenie	10
I. Między sztuką a rzemiosłem	17
I.1. Grafika w kulturze europejskiej	17
I.2. Ośrodki, kierunki rozwoju w XVII wieku.	21
II. Rytownictwo w Rzeczypospolitej XVII wieku. Funkcje i ośrodki	32
II.1. Korona. Prowincja małopolska	35
II.1.1. Kraków a tradycja drzeworytu	35
II.1.2. Lwów, ośrodki ziem ruskich	40
II.1.3. Kijów i Ławra Pieczerska	49
II.2. Korona. Prowincja wielkopolska.	53
II.2.1. Poznań, Kalisz, Leszno – drukarnie i ilustratorzy	53
II.2.2. Warszawa – od podstaw	59
II.3. Prusy Królewskie	66
II.4. Wielkie Księstwo Litewskie	84
II.4.1. Początki. Ilustracje druków cyrylickich	84
II.4.2. W kręgu Akademii Wileńskiej	89
III. Znaczniejsi rytownicy i ich prace	103
III.1. Tomasz Treter – intelektualista z rylcem	103
III.2. Tomasz Makowski – „sługa Radziwiłła”	110
III.3. Willem Hondius – „uprzywilejowany sztycharz JK Mości” i prace kartograficzne	124
III.4. Jeremias Falck <i>Polonus</i> – nadworny rytownik królowej Krystyny	139
III.5. Jan Heweliusz i Jacob Breynius. Sztuka w służbie nauki?	158
III.6. Dawid i Jan Tscherningowie, Jan Aleksander Gorczyński i grafika krakowska	169
III.7. Isaak Saal, Charles de La Haye i Jerzy Eleuter Siemiginowski – środowisko gdańskie i warszawskie drugiej połowy XVII wieku	175
III.8. „Artysta, któremu nie było dane w pełni się wypowiedzieć”. Wawrzyniec Krzczonowicz i drukarnia w Czernihowie	186
III.9. Aleksander i Leon Tarasewicze a grafika wileńska i kijowska 1670–1710	191
IV. Funkcje, status i rynek grafiki w Rzeczypospolitej XVII wieku	207
IV.1. Terminologia, typologia, tematyka, funkcje	207
IV.2. Importy i zamówienia zagraniczne	231

IV.3. Nakłady i dystrybucja. Funkcje przywileju	240
IV.4. Wykształcenie rytowników. Techniki. Grafika reprodukcyjna i autorska	261
Zakończenie	273
Bibliografia	279
Biblioteki, muzea, archiwa, zbiory – wykaz skrótów.	312
ANEKS I. Wykaz rytowników polskich i obcych czynnych w Rzeczypospolitej i na ziemiach z nią związanych (lub z nich pochodzących).	314
ANEKS II. Wykaz rytowników obcych tworzących na zlecenie polskich odbiorców lub oficyn wydawniczych.	317
ANEKS III. Wykaz autorów pierwowzorów, czynnych w Rzeczypospolitej i obcych.	318
ANEKS IV. Wykaz prac graficznych wybranych rytowników.	320
Abstract	377
Spis ilustracji	380
Indeks nazwisk	388

Dr Jolanta Talbierska, historyk sztuki, pracownik Uniwersytetu Warszawskiego, starszy kustosz dyplomowany i kierownik Gabinetu Rycin Biblioteki Uniwersyteckiej, adiunkt w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki, Zespół Dydaktyczny Nauk Pomocniczych). Specjalizuje się w historii rysunku i grafiki europejskiej XV–XVIII wieku, uprawia szeroką dydaktykę akademicką (UW, ASP, WSEiZ). Jest autorką ponad 300 publikacji (artykuły, opracowania, recenzje oraz eseje i hasła autorskie w katalogach wystaw polskich i zagranicznych, a także w Wielkiej Encyklopedii PWN), w tym książek oraz rozpraw poświęconych twórczości graficznej i rysunkowej Stefano della Belli (2001, 2003, 2005) i Rembrandta van Rijn (2004, 2006, 2008, 2009).

Książka jest pierwszą syntezą omawiającą z perspektywy historii sztuki i antropologii kultury kształtowanie się, rozwój i funkcje grafiki na obszarze dawnej Rzeczypospolitej XVII wieku, charakteryzuje główne ośrodki (Kraków, Gdańsk, Wilno, Poznań, Kalisz, Warszawa, Kijów), wybitniejszych artystów (m.in. Tomasz Makowski, Willem Hondius, Jeremias Falck, Isaac Saal, Charles de La Haye, Aleksander i Leon Tarasewicze) oraz ich prace. Zajmuje się wykształceniem i statusem rytowników, zjawiskiem grafiki autorskiej i *peintres-graveurs*, funkcjonowaniem przywileju dla ryciny, rynkiem grafiki, typologią i terminologią analizowanego materiału w odniesieniu do dokonań i zasad rządzących grafiką europejską. Ze względu na brak opracowań tego rodzaju do publikacji dołączono aneks, wykaz rycin wybranych rytowników (niemających katalogów rozumowanych *œuvre*) wraz z odnotowanymi odbitkami. Materiał ten, będący bazą niniejszej syntezy, stanowi rezultat kilkunastoletnich kwerend w zbiorach polskich i zagranicznych, przeprowadzonych m.in. dzięki stypendiom Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich.